

PROGRAMMA

Stella coeli

Johann Michael Haydn (1737 - 1806)

Trahe me post te

Francisco Guerrero (1528 - 1599)

Mother

Vic Nees (1936 - 2013)

Der Jäger

Johannes Brahms (1833 - 1897)

Killebukken

Wilhelm Peterson-Berger (1867-1942)

Mater, Mutter, Mother, Mor

Bij het samenstellen van een programma rond het thema 'moeder', kruisen onvermijdelijk een hoop Marialiederen je pad. Dat is in het concert vanavond niet anders, hoewel ik wel toonzettingen van de klassieke Mariagebeden heb vermeden. Profane koorwerken met dit thema zijn veel minder dik gezaaid. Ik ben blij jullie vanavond vijf parels uit de muziekgeschiedenis voor te kunnen stellen, de moeite van het ontdekken waard. De titel van het concert verwijst naar het thema en de vier talen die gebruikt zijn in de composities.

Door de (te?) strenge gezondheidsmaatregelen die aan de cultuursector worden opgelegd, is de fysieke afstand tussen koor en publiek noodgedwongen zeer groot. Jullie kunnen ons misschien niet goed zien, maar ik hoop dat de muziek de afstand overbrugt. Geniet ervan!

Dit programma draag ik graag op aan alle moeders hier aanwezig. Maar twee moeders wil ik toch even apart vermelden: mijn eigen moeder, intussen al 20 jaar niet meer bij ons, en de moeder van onze twee fantastische dochters, Anja, al 25 jaar mijn 'compagnon de route' en supporter. Zonder haar had ik het gekke plan om als 47-jarige opnieuw te gaan studeren, nooit kunnen uitvoeren.

Mark
27 augustus 2020

Killebukken

Wilhelm Peterson-Berger (1867-1942)

Dit werk is een Scandinavische volksvertelling. Het is hier op vers gezet door de Noorse auteur Bjørnson, die het gebruikte in zijn boerenroman 'Arne' (1859). Aan het woord is een kind, dat mijn zijn lammetje speelt in de bergen. Maar al gauw blijkt dat het diertje een gruwelijk lot te wachten staat...

Wilhelm Peterson-Berger was een Zweeds componist en journalist. Hij genoot nationale bekendheid als componist, maar ook als genadeloze muziekcriticus in zijn krantenartikels. Zo was Sibelius één van zijn gekende 'slachtoffers'. De natuur was steeds aanwezig in de composities van Peterson-Berger: hij was een grote liefhebber van het berglandschap van Jämtland.

**Killebukken, lammet mit,
skjønt det ofte går tungt og stridt
oppetter slette fjelde,
føl du vakkert din bjælde.**

**Killebukken, lammet mit,
læg så dygtig på skindet dit;
Mor vil ha det til fælden
som hon syr sig om kvælden**

**Killebukken, lammet mit,
læg så dygtig på kjødet dit,
ved du det ikke, tuppen,
at mor vil ha det i suppen?**

**Klein bokje, mijn lammetje,
Hoewel het vaak moeilijk is
om de kale berg op te klimmen,
blijf je bel zorgvuldig volgen.**

**Klein bokje, mijn lammetje,
pas goed op je vacht:
moeder wil die voor een deken
dat ze vanavond gaat naaien.**

**Klein bokje, mijn lammetje,
pas goed op je vlees:
weet je dan niet, mijn diertje,
dat moeder je in de soep wil?**

Der Jäger

Johannes Brahms (1833 - 1897)

Dit is de tekst van een Duits volkslied, dat gedocumenteerd werd in de bundel 'Des Knaben Wunderhorn', een uitgebreide verzameling volksliederen die voor het eerst werd uitgegeven in verschillende volumes tussen 1805 en 1808. De tekst verscheen onder de titel "Der Englische Gruß".

Es wollt' gut Jäger jagen,
Wollt jagen auf Himmelshöhn,
Was begegnet ihm auf der Heiden,
Maria, die Jungfrau schön.

Der Jäger, den ich meine,
Der ist uns wohl bekannt,
Er jagt mit einem Engel,
Gabriel ist er genannt.

Der Jäger bließ in sein Hörnlein,
Es laut' sich also wohl:
"Gegrüßt seyst du Maria,
Du bist aller Gnaden voll.

Gegrüßt seyst du Maria,
Du edle Jungfrau fein,
Dein Schooss soll hegen und tragen
Ein Kindlein zart und klein.

Dein Schooss soll hegen und tragen
Ein Kindlein zart und klein,
Das Himmel und die Erden
Einsmals wird nehmen ein."

Maria die viel reine,
Fiel nieder auf ihre Knie,
Dann sie bat Gott vom Himmel:
"Dein Wille geschehen soll.

Dein Will' der soll geschehen,
Ohn' sonder Pein und Schmerz."
Da empfang sie Jesum Christum
In ihr jungfräulich' Herz.

Een jager goed wou jagen,
Wou jagen gaan hoog en laag,
Wie komt op hem toe op de heide?
Maria, die schone Maagd.

De jager die ik voorheb,
Die is best wel befaamd,
Hij jaagde met een engel,
Gabriël is die genaamd.

De jager blies zijn hoorntje,
Dat klonk van do si la sol:
"Gegroet zijt gij, Maria,
Gij zijt genadevol!

Gegroet zijt gij, Maria,
Gij, eed'le maged fijn!
Uw schoot zal koest'ren en dragen
Een kindje zacht en klein.

Uw schoot zal koest'ren en dragen
Een kindje zacht en klein,
Dat hemel en ook aarde
Zal eens tot heerser zijn."

Maria, maged reine,
Viel op haar knieën neer.
Toen bad zij God in de hemel:
"Uw wil geschiede, Heer.

Uw wil, die moet geschieden,
Wel zonder pijn en smart."
Toen ontving zij Jezus Christus
In haar jong meisjeshart.

Stella coeli

Johann Michael Haydn (1737-1806)

Dit gebed, stammend uit de middeleeuwen, werd geschreven in de overtuiging dat de stand van de sterren de oorzaak was van ziektes en onheil. Meer bepaald vraagt de gelovige hier om bescherming tegen dé pandemie van die tijd, de pest. Maria, als "ster in de hemel" kon hierbij helpen.

Johann Michael Haydn, jongere broer van Joseph, werd tijdens zijn leven aanzien als meester in de 'eenvoudige kerkstijl'. Zelfs Mozart erkende hem daarin als zijn meerdere. Haydn slaagt erin om in een schijnbaar simpele, homofone compositie toch alle emoties te verklanken die de kerkganger ongetwijfeld had bij het denken aan deze ziekte.

Op de cello hoort u Emiel Vertongen.

Stella coeli extirpavit
Quae lactavit Dominum
Mortis pestem quam plantavit
Primus parens hominum.

Ipsa Stella nunc dignetur
Sidera compescere,
Quorum bella plebem caedunt
Dirae mortis ulcere.

O piissima Stella Maris
In peste succurre nobis;
Audi nos domina, nam te Filius
Nihil negans te honorat.

Salva nos Jesu pro quibus
Virgo mater exorat.

Een ster uit de hemel,
Zij die de Heer heeft gevoed,
Heeft de dodelijke pest uitgeroeid
Die de eerste mens op de wereld bracht.

Moge deze ster nu waardig zijn
De stormen te temmen
Wiens aanvallen onze mensen doen buigen
Met vreselijke en dodelijke zweren.

O meest barmhartige ster van de zee,
Kom ons redden van deze plaag:
Aanhoor ons, want uw Zoon eert U
En weigert u niets.

Red ons, Jezus, voor wie
Uw maagdelijke moeder bidt.

Trahe me post te

Francisco Guerrero (1528-1599)

De tekst van dit mariamotet is een fragment uit het Hooglied van Salomon en kan voor de luisteraar uit de 21e eeuw wat eigenaardig overkomen: hoewel de verering van Maria tot vandaag aanwezig is in de rooms-katholieke kerk, klinken de hedendaagse marialiederen nooit licht-erotisch zoals dat het geval is in dit werk. In de oren van de 16e-eeuwse gelovige klonk dit blijkbaar minder bijzonder: er zijn verschillende toonzettingen van deze tekst bekend uit die tijd.

Francisco Guerrero was één van de belangrijkste Spaanse componisten uit de 16e eeuw. Hij was bekend in heel Europa en publiceerde zijn werken tot ver buiten de grenzen van Spanje. Zijn muziek bleef ook lang na zijn dood populair: zijn melodieuze zijn immers vaak zeer zingbare, diatonische lijnen, gebouwd op zeer functionele harmonieën die zijn tijd ver vooruit waren.

Trahe me post te, virgo Maria,
curremus in odorem unguentorum
tuorum.

Neem mij met je mee, maagd Maria,
laten we rennen. Zoet is de geur van je
huid.

Quam pulchra es et quam decora,
carissima in delititiis.

Wat ben je mooi, wat ben je bekoorlijk,
liefde en verrukking, dat ben jij.

Statura tua assimilata est palmae et
ubera tua botris.

Als een palm is je gestalte, je borsten
zijn als druiventrossen.

Dixi: ascendam in palmam, et
apprehendam fructum eius.

Ik dacht: laat ik die palm beklimmen, ik
wil zijn vruchten grijpen.

Et erunt ubera tua sicut botri vineae, et
odor oris tui sicut odor malorum.

Laten jouw borsten als trossen van de
wijnstok zijn, je adem als de geur van
appels.

Mother

Vic Nees (1936-2013)

De tekst van dit werk is een vertaling in het Engels van een gedicht van Guido Gezelle (1830-1899), vertaald door Christine D'Haen. Gezelle heeft dit gedicht nooit zelf gepubliceerd: de inhoud was voor hem te persoonlijk. Hij treurt om zijn overleden moeder waarvan hij geen enkele afbeelding meer heeft, behalve dan de herinnering aan haar in zijn hart.

Vic Nees' oeuvre bestaat bijna volledig uit vocale muziek. Al vroeg brak hij met de Vlaamse romantische traditie en baseerde hij zijn werk op Duitse 20e-eeuwse koormuziek en op de renaissance en vroegbarok. Zijn composities zijn schilderend en expressief en vertrekken steeds van sleutelwoorden in de tekst. In dit werk verklankt hij treffend de emoties van de dichter: onrust, pijn, maar ook berusting en vrede.

MOEDERKEN

MOTHER

't En is van u hiernederwaard,
geschilderd of geschreven,
mij, moederken, geen beeltenis,
geen beeld van u gebleven.

I am of thee belowward,
not with picture nor with painting,
nor mother dear, with likeness,
recalling thee acquainted.

Geen teekening, geen lichtdrukmaal,
geen beitelwerk van steene,
't en zij dat beeld in mij, dat gij
gelaten hebt, alleene.

No pages, no portraiture,
no sculpted work in stone,
but for the seal in me, by thee
once left to me, alone.

o Moge ik, u onwaardig, nooit
die beeltenis bederven,
maar eenzaam laat ze leven in
mij, eenzaam in mij sterven.

o Might I, thee unworthy, ne'er
that likeness be belying,
but honoured be it living in me,
honoured in me dying.